

Andrzej Romanow

"Franciszek Sędzicki (1882-1957) –
działacz naukowy, regionalista i
poeta kaszubski", Joanna
Schodzińska, Gdańsk-Wejherowo
2003 : [recenzja]

Acta Cassubiana 5, 235-238

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ANDRZEJ ROMANOW

**JOANNA SCHODZIŃSKA, FRANCISZEK
SĘDZICKI (1882-1957) – DZIAŁACZ NARODOWY,
REGIONALISTA I POETA KASZUBSKI,
WYD. INSTYTUT KASZUBSKI I MUZEUM PIŚMIENICTWA
I MUZYKI KASZUBSKO-POMORSKIEJ W WEJHEROWIE,
GDAŃSK-WEJHEROWO 2003, SS. 342**

Już we wstępie swojej recenzji pragnę podkreślić, że oceniana monografia jest dostrzegalnym osiągnięciem badawczym. Franciszek Sędzicki bowiem, któremu Joanna Schodzińska poświęciła swą pracę, żyjący przecież w nie tak odległym czasie, to postać – wydawałoby się – dobrze znana, to ów „Kaszuba Wierny”, poeta rozmiłowany w rodzinnej, Kaszubskiej Ziemi.

Taka właśnie sylwetka F. Sędzickiego „zadomowiła się” i utrwaliła w świadomości wielu zainteresowanych jego życiem. Tymczasem, co moim zdaniem przekonywująco udowodniła autorka na stronicach swojej książki, Sędzicki to postać niedająca się jednoznacznie „zaszufladkować”. To postać z o wiele bardziej „skomplikowanym”, barwnym życiorysem, zaznaczająca także swą obecność w życiu społeczno-organizacyjnym i politycznym Pomorza w długim, bo prawie 60-letnim okresie: to już nie tylko poeta, lecz również publicysta, dziennikarz, działacz regionalny, a nawet... propagandzista partyjny.

Autorka skrupulatnie odtworzyła zatarte przez czas i ludzi ślady wspomnianej wyżej działalności F. Sędzickiego, osadzając losy swego bohatera wyjątkowo solidnie w realiach polityczno-społecznych i kulturowych ostatniej dekady XIX i ponad połowy XX wieku.

Jest to „zabieg”, moim zdaniem, słuszny, umożliwiający analizę, wyjaśnienie i ocenę wielu życiowych decyzji i wyborów F. Sędzickiego, wyborów rzutujących w konsekwencji na jego postawę obywatelską i polityczną. J. Schodzińska trafnie konstatuje, iż „jego życie i działalność to także dokument narodzin i rozwoju rodzimej inteligencji na Kaszubach, jej wkładu w polski ruch narodowy i regionalny na Pomorzu...”¹.

J. Schodzińska, *Franciszek Sędzicki, (1882-1957) – działacz narodowy, regionalista i poeta kaszubski*, Gdańsk-Wejherowo 2003, s. 9.

Recenzowana praca jest również interesującą z uwagi na swoją wielowątkowość i jako taka stanowi wartościowe uzupełnienie nie tylko problematyki kaszubo- czy pomorzoznawczej, lecz m.in. także literaturoznawczej oraz prasoznawczej. Mówiąc obrazowo – jest ona nie tylko szczegółowym przedstawieniem przebiegu życia F. Sędzickiego – co już samo w sobie byłoby bardzo cenne – ale też, w znacznie szerszym wymiarze, jednym z fragmentów „dopełniających” mozaikę społeczno-politycznych dziejów Pomorza na przestrzeni ponad półwiecza.

Książka J. Schodzińskiej oparta jest na skrupulatnie zebranej podstawie archiwalno-źródłowej. Składają się na nią źródła archiwalne z krajowych ośrodków naukowo-badawczych: mianowicie z Bydgoszczy i Gdańska. Autorka sięga także do zawierających równie cenne informacje zbiorów prywatnych Józefy Sędzickiej i Józefa Borzyszkowskiego z Gdańska. Wykorzystała też odpowiednie materiały z chronionej obecnie w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Gdańskiego *Spuścizny* Andrzeja Bukowskiego oraz z przechowywanych w Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie, a istotnych dla jej pracy, zbiorów pozostałych po Franciszku Sędzickim, Aleksandrze Majkowskim, Hubercie Sucheckim oraz Michale Urbanku.

Nie mniej istotną grupę źródeł, jaką wykorzystano do opracowania tematu stanowią relacje osób współczesnych F. Sędzickiemu (Józefy Sędzickiej, Jerzego Knyby i Zygryda Hetmańskiego), źródła drukowane, prasa (autorka sięgnęła do 32 tytułów), opracowania biograficzne. Szeroko posłużono się też literaturę naukową.

W archiwach niemieckich, o czym mogłem się sam przekonać, interesując się onegdaj pracą dziennikarską F. Sędzickiego w okresie międzywojennym, materiałów ważkich dla podjętego przez autorkę tematu (poza lakonicznymi notatkami w raportach policyjnych, odnotowujących zaledwie funkcje pełnione przezeń w środowisku polskim Wolnego Miasta Gdańska) nie ma. Odszukane przeze mnie w zbiorach niemieckich informacje nie wpłynęłyby na ustalenia przedstawione w recenzowanej rozprawie.

Konstrukcja książki nie wzbudza zastrzeżeń – jej chronologiczny układ determinują uzasadnione cezury stanowiące przełomowe w życiu F. Sędzickiego zaszczości. I tak rozdział I rozprawy (ss. 19-97) traktuje o latach jego dzieciństwa i młodości i obejmuje okres 1882-1918. W rozdziale II (ss. 99-158) autorka kreśli obraz działalności bohatera swojej pracy w latach 1919-1927, jako dziennikarza regionalnych pism w niepodległej Polsce. Kolejny III rozdział (ss. 159-222) dotyczy pracy F. Sędzickiego w latach 1927-1939 na terenie Wolnego Miasta Gdańska. Wreszcie rozdział IV (ss. 223-281) poświęcony jest ostatnim latom jego aktywności zawodowej i społecznej, to jest okresowi 1945-1957. We wszystkich rozdziałach J. Schodzińska charakteryzuje też pracę twórczą F. Sędzickiego, podkreślając intencjonalny częstokroć charakter jego poezji.

To właśnie na stronicach wyszczególnionych wyżej rozdziałów autorka dokonuje udanej, w mojej opinii, „weryfikacji” funkcjonującego dotychczas w literaturze historycznej „portretu” F. Sędzickiego na rzecz znacznie szerszego postrzegania jego samego, jak też – co udowadnia – jego wielokierunkowej działalności.

Jeszcze raz pragnę podkreślić przy tym jakże konieczny w tego rodzaju pracach dystans, z jakim autorka przedstawia sylwetkę F. Sędzickiego: jej sądy, konkluzje i opinie są wyważone, niekiedy krytyczne, co pozytywnie świadczy o merytorycznym, profesjonalnym przygotowaniu do podjęcia naukowego opracowania tematu.

J. Schodzińska trafnie dostrzega rolę ówczesnej prasy, owego „pasa transmisyjnego” ideologii narodowej, prasy pełniącej znaczące funkcje kompensacyjne, prasy zastępującej ludności polsko-kaszubskiej zabronione przez zaborcę instytucje narodowe, na kształtowanie się poglądów i osobowości F. Sędzickiego². Słuszna jest też konkluzja, iż F. Sędzicki „do końca nie potrafił odnaleźć się w obliczu zmian politycznych, jakie zaszły na ziemiach polskich po odzyskaniu niepodległości. (...) Przykładał starą miarę do nowych czasów” – konstatuje autorka. Stąd też jego decyzja o przeniesieniu się do Wolnego Miasta Gdańska, gdzie funkcjonował wypracowany jeszcze w latach zaboru, jakże bliski F. Sędzickiemu, wzorzec działalności organizacyjno-narodowej.

Sukcesem badawczym J. Schodzińskiej jest także dotarcie do źródeł i charakterystyka działalności edytorsko-publicystycznej Sędzickiego, a mianowicie wydania pisemek, efemerycznych, co prawda takich jak: „Swój do Swego”, „Pobudka” czy „Polskie życie gospodarcze w Gdańsku”³.

Interesujące są też ustalenia autorki dotyczące rozbieżności pomiędzy twórcą idei i ruchu młodokaszubskiego – Aleksandrem Majkowskim a Franciszkiem Sędzickim, rozbieżności powstałych na tle odmiennego rozumienia „idei ruchu kaszubskiego”⁴.

Można powiedzieć, że F. Sędzicki był Młodokaszubą „in genere”. Bowiern, jak pisze autorka, bliższe było mu „...bardziej Derdowskiego »Nima Kaszub bez Polonii a bez Kaszub Polsci« i związane z tym przesłanie przyswajania wartości kultury ogólnopolskiej, z jednoczesnym wprowadzaniem doń pierwiastków rodzinnych niż młodokaszubskie wezwanie do wykreowania własnego – kaszubskiego wzorca kulturowego, choćby i w obliczu wyraźnie propolskich zapewnień”⁵. Dalej pisze, że A. Majkowski chciał F. Sędzickiego „odpiłować i odseparować od ruchu młodokaszubskiego”⁶, wreszcie, że „Sędzicki tą samą

² Ibidem, s. 28-34, 283-284.

³ Ibidem, s. 54-57, 182.

⁴ Ibidem, s. 49 i n.

⁵ Ibidem, s. 85.

⁶ Ibidem, s. 74.

drogą co Młodokaszubi szedł tylko do pewnego momentu”⁷.

Możemy zastanawiać się, czy twórca ruchu młodokaszubskiego A. Majkowski uważał F. Sędzickiego za „Młodokaszubę”. Zastrzeżenia miał też Jan Karnowski...⁸ Możemy zastanawiać się, czy był on – jak stwierdza autorka – Młodokaszubą, „...budującym podwaliny pod rodzący się na początku wieku ruch kaszubsko-pomorski”, czy też sprzyjał raczej wyrastającym z zapatrywań Hieronima Derdowskiego poglądom tzw. starokaszubskim, polonocentrycznym... Jednakże faktem jest, iż Sędzicki był postacią znaczącą, i to znaczącą nie tylko w ruchu regionalnym... Był on bowiem również postrzegany jako twórca, jako działacz „funkcjonujący” w o wiele większym spektrum społeczno-kulturowym.

Opiniując książkę J. Schodzińskiej, jeszcze raz pragnę podkreślić, iż udało się jej nakreślić czytelny, wyrazisty obraz życia F. Sędzickiego na szerokim tle politycznych i społecznych uwarunkowań. Udało się jej również pokazać mało bądź wcale nieznane dotąd kierunki działalności F. Sędzickiego. Pragnę również zaznaczyć, że ta praca, będąca wynikiem prowadzonych szeroko badań, jest pierwszą w historiografii polskiej pracą biograficzną o F. Sędzickim, a zarazem jedną z zapoczątkowanej przez prof. Józefa Borzyszkowskiego serii prac przedstawiających życie, działalność wybitnych Pomorzan – Kaszubów. Do dzisiaj ukazały się: książka Cezarego Obracht-Prondzyńskiego o Janie Karnowskim⁹, Joanny Schodzińskiej o Franciszku Sędzickim¹⁰ i Józefa Borzyszkowskiego o Aleksandrze Majkowskim¹¹. Mam nadzieję, że niebawem ukazą się jakże już potrzebne prace o Florianie Ceynowie i Hieronimie Derdowskim oraz o innych znaczących postaciach współtworzących dzieje Ziemi Kaszubskiej.

⁷ Ibidem, s. 85.

⁸ Ibidem.

⁹ Zob. C. Obracht-Prondzyński, *Jan Karnowski – pisarz, polityk i kaszubsko-pomorski działacz regionalny*, Gdańsk 1999.

¹⁰ Zob. recenzowana monografia.

¹¹ Zob. J. Borzyszkowski, *Aleksander Majkowski (1876-1938). Biografia historyczna*, Gdańsk-Weiherowo 2002.